

Covid-19 Pandemisinin Ameliyathane Hizmetleri Öğrencilerinin Eğitim ve Mezuniyet Sonrası Yaşamlarına Etkisine Yönelik Görüşleri: Kalitatif Bir Çalışma¹

Sevecen ÇELİK İNCE²

Arzum ÇELİK BEKLEVİÇ³

Öz

Bu çalışma, Covid-19 pandemisinin ön lisans ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin eğitimlerine ve mezuniyetten sonraki yaşamlarına etkisine ilişkin görüşlerinin alınması amacı ile yapılmıştır. Araştırma tanımlayıcı kalitatif türdedir. Veriler bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Ameliyathane Hizmetleri Bölümünde eğitim gören ve örneklem alım ölçütlerini karşılayan öğrenciler ile Haziran 2021 tarihinde toplanmıştır. Örneklemi 14 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak; görüşme formu, kişisel bilgi formu ve ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşme dökümlerinden elde edilen verilerin analizi sonucunda dört ana tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; (1) pandeminin yaşama etkisi, (2) pandemide uzaktan eğitimin olumlu yönü, (3) pandemide uzaktan eğitimin olumsuz yönü ve (4) pandemi mezunu olmak. Bu araştırmanın sonucunda, ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin Covid-19 pandemisinden sosyal, psikolojik ve eğitim yaşamı açısından olumsuz olarak etkilendikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin pandemi döneminde mesleki bilgi beceriyi kazanamadıkları, bu nedenle özgüven eksikliği ve yoğun iş bulma kaygısı yaşadıkları belirlenmiştir. Bu doğrultuda, pandemi döneminde sağlık alanında öğrenim gören ve yeni mezun olan öğrencilerin uygulamalı eğitim alabilmelerinin sağlanmalıdır. Böylece iş hayatına atılmadan önce ve iş hayatına ilk atıldıklarında mesleki bilgi ve becerilerini geliştirebilmeleri açısından önemli bir adım atılmış olacaktır.

Anahtar kelimeler: Ameliyathane hizmetleri, covid-19 pandemisi, mezuniyet sonrası yaşam, öğrenci.

Atıf İçin / For Citation: ÇELİK İNCE, S. & ÇELİK BEKLEVİÇ, A. (2022). Covid-19 pandemisinin ameliyathane hizmetleri öğrencilerinin eğitim ve mezuniyet sonrası yaşamlarına etkisine yönelik görüşleri: Kalitatif bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED*, Cilt/Volume 4, Sayı/Issue 6, 177-202. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed>

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date: 11.01.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 10.03.2022

¹ Bu araştırmanın ham hali 19-20 Ekim 2021 tarihinde Uluslararası Uzaktan Eğitim Kongresi'nde (IDEC-2021) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi; Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Zonguldak, Türkiye

E-mail: sevecencelik@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-3113-4565

³ Öğretim Görevlisi; Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ahmet Erdoğan Sağlık Hizmetleri MYO Tıbbi Hizmetler ve Teknikerler Bölümü, Ameliyathane Hizmetleri Programı, Zonguldak, Türkiye

E-mail: aezzum@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9989-8599

Opinions of Operating Room Services Students on the Impact of the Covid-19 Pandemic on their Education and Post-Graduation Life: A Qualitative Study

Abstract

The aim of this study is to determine the opinions of the students on the impact of the Covid-19 pandemic on the education and post-graduation life of the students studying in the operating room services department. The research is of descriptive qualitative type. The data were collected in June 2021 with students studying in the Department of Operating Room Services at a Vocational School of Health Services of a university and meeting the sampling criteria. The sample consisted of 14 students. Data collection tools are personal information form, interview form and voice recorder. As a result of the analysis of the data obtained from the interviews, four main themes emerged. (1) the theme of the impact of the pandemic on life, (2) the theme of the positive aspect of distance education in the pandemic, (3) the theme of the negative aspect of distance education in the pandemic and (4) the theme of being a pandemic graduate. As a result of this research, it was determined that the students studying in the operating room services department were negatively affected by the Covid-19 pandemic in terms of social, psychological and educational life. They could not gain professional knowledge and skills, and therefore they lacked self-confidence and experienced intense anxiety about finding a job. In this direction, it should be ensured that students who are studying in the field of health and newly graduated during the pandemic period can receive practical training. Thus, an important step will be taken in terms of developing their professional knowledge and skills before and when they first start professional life.

Key Words: Covid-19 pandemic, operating room services, post-graduation life, student.

GİRİŞ

İlk olarak 2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve Türkiye'de dâhil olmak üzere birçok ülke ve kıtada hızla yayılan Koronavirüs 2019 (Covid-19) küresel gündemi büyük ölçüde sarsan bir pandemi olarak gündeme oturmuştur (Hui ve ark., 2020; World Health Organization, 2020). Virüsün yayıldığı coğrafi alanı genişledikçe, virüs kaynaklı ölüm sayılarında hızlı bir artış meydana gelmiştir (Arpaci, Karataş, ve Baloğlu, 2020). Covid-19 hastalığı hala önemli oranda dünya nüfusunu ruhsal, fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik açıdan çok yönlü etkilemektedir (Arpaci ve ark., 2020). Salgın sürecinde dünya genelinde salgının yayılımını önlemek amacıyla karantina, sosyal mesafe, sosyal izolasyon sokağa çıkma yasağı ve eğitim öğretime ara verilmesi gibi bir çok önlem alınmıştır (Mishra, Gupta, ve Shree, 2020; Öztürk, 2021). Ülkemizde de uygulanan bu önlemler toplu etkinlikleri ve özellikle eğitim öğretim faaliyetlerini de etkilemektedir (Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020; Seçkin, Elçi ve

Doğan, 2020). Sosyalleşmeyi kısıtlamak amacıyla öğrenciler uzaktan eğitim sürecine geçiş yapmış ve bu durum gençlerin uzun süre evlerinde kalmalarına neden olmuştur (Mishra ve ark., 2020). Seçkin ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında pandemi döneminde hızlı bir şekilde uzaktan eğitime geçiş yapılmasının, öğrencilerin uzaktan eğitimde öğrenen ve öğretene arasındaki öğrenme ve etkileşim sürecinde zorluklar yaşamalarına neden olduğu belirlenmiştir (Seçkin ve ark., 2020).

Uzaktan eğitim, pek çok üniversitenin tüm eğitim düzeylerinde (ön lisans, lisans ve yüksek lisans) yaygın olarak tercih edilen bir öğretim yöntemi olarak kullanılmaktadır (Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020). Bu durum teorik eğitimin yanı sıra, uygulamalı eğitim sürecinin de online olarak tamamlanmasına ve mesleki beceri gerektiren sağlık hizmetleri programlarında okuyan öğrencilerin pratik uygulamalarını sahada yapamamasına neden olmaktadır (Çelik Eren, Korkmaz, Öz Yıldırım ve Aydın Avcı, 2021). Ameliyathane hizmetleri bölümünün eğitimi teorik eğitimin paralelinde klinik uygulamalarında yer aldığı, öğrencilerin duyuşsal, bilişsel ve psikomotor olmak üzere çok yönlü becerilerini geliştiren ve destekleyen bir eğitim yöntemini gerektirmektedir. Bu nedenle öğrencilere eğitim, öğretim sürecinde teorik bilgiye ek olarak, klinik becerilerin kazandırılması ve kazanılan bu becerilerin geliştirilmesi temel hedeflerdendir. Öğrenciler aldıkları bu uygulamalı klinik eğitimlerinde mesleki anlamada profesyonellik ve yeterlilik, ekip çalışması, iletişim, kritik durumlarda karar verebilme ve eleştirel düşünme gibi konularda beceri kazanmaktadır (Akın Korhan, Uzelli Yılmaz, Ceylan, Akbıyık ve Tokem, 2018; Durmaz Edeer ve Dicle, 2015).

Covid-19 pandemisinde klinik eğitimlerin gerçekleştirilememesinin, mezuniyet sonrası iş hayatına atılacak öğrencilerde klinikte karşılaşılabilecekleri sorunların çözümünde yeterlilik, mesleki profesyonellik, ameliyat işlemlerinde gerekli olan bazı psikomotor becerilerin gelişmemesi gibi konularda olumsuz etkilere neden olabileceği beklenmektedir (Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020; Terzi, Akalın ve Erdal, 2020). Hedefi insan sağlığı olan ve uygulamalı bir bilim dalı olarak eğitim verilen ameliyathane teknikerliği öğrencilerinin uzaktan eğitim yoluyla sadece teorik bilgi olarak mezun edilmesi, hem öğrencileri hem de eğitimcileri etkileyerek eğitimin niteliğini olumsuz

etkilemektedir (Çevik ve Öneren, 2019). Üniversite eğitiminin son dönemine gelmiş ve artık mezun durumunda olan öğrencilerin birçoğu yaşamını sürdürebilecek bir kazanç sağlayacakları işi seçerken ve ya iş hayatına atılırken; kararsızlık, stres ve sonucunda da umutsuzluk, tutarsızlık ve işsizlik kaygısı gibi duygular yaşamaktadırlar (Çevik ve Öneren, 2019). İşsizlik oranlarının üniversite mezunlarında da yüksek olması, iş hayatına yeni atılan gençlerin eğitilmiş ancak alanda deneyimsiz olmaları ile de açıklanabilmektedir (Öztürk ve Erbay, 2018).

Ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin Covid-19 pandemisinin eğitimlerine etkisine ilişkin oluşan sorunların, öğrencilerde mezuniyet stresine ve gelecek kaygısına neden olacağı düşünülmektedir. Covid-19 pandemisinde ameliyathane hizmetlerinde uzaktan eğitim ile okuyan öğrencilerde uzaktan eğitimin, eğitimlerine ve mezuniyet sonrası yaşamlarına etkisine yönelik yapılan çalışmalara ulaşılamamıştır. Bu çalışma, Covid-19 pandemisinin ön lisans ameliyathane hizmetleri bölümünden okuyan öğrencilerin eğitimlerine ve mezuniyet sonrası yaşamlarına etkisi üzerine öğrencilerin görüşlerinin alınması amacı ile yapılmıştır. Elde edilecek sonuçların öğrencilerin ileride olası uzaktan eğitime yönelik eğitim sürecini iyileştirmede yapılacak girişimlere ve mezuniyet sürecinde yaşayabilecekleri sorunlara yardımcı olmada rehberlik edeceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın raporu, kalitatif araştırma yazmada bir rehber olan COREQ (Consolidated Criteria for Reporting Qualitative Research Guidelines) rehberi kullanılarak yazılmıştır (Tong, Sainsbury ve Craig, 2007).

Araştırmanın Türü

Bu araştırma tanımlayıcı kalitatif tipte yürütülmüştür. Tanımlayıcı kalitatif çalışmalar araştırma sorusuna uygun olarak katılımcıların sahip olduğu farklı deneyimleri ve sorunun öznel doğasını tanımlayan en uygun yöntem olarak görülmektedir (Bradshaw, Atkinson ve Doody, 2017).

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma Haziran 2021 tarihinde Karadeniz'in batısında yer alan bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Ameliyathane Hizmetleri bölümünde okuyan öğrenciler ile yürütülmüştür. Ameliyathane hizmetleri bölümü iki yarıyıl teorik dersler, son iki yarıyılında ise uygulama ve seçmeli derslerin verildiği toplam dört yarıyılı kapsayan önlisans bir programdır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın evrenini Karadeniz'in batısında yer alan bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Ameliyathane Hizmetleri bölümü son sınıfta okuyan 73 öğrenci oluşturmuştur.

Kalitatif araştırmalarda, araştırma sorusunun yanıtı olabilecek kavramların kendini tekrar etmeye başlaması durumuna (doyum noktası) kadar araştırma verisinin toplanmasının sürdürülmesini gerektiren bir örnekleme yaklaşımı kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Ortaya çıkan kavramlar birbirini tekrarladığı noktada, yeterli sayıda veriye ulaşıldığına karar verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırma kalitatif desende olduğu için örneklem büyüklüğü, doyum noktasına ulaştığında belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini, amaçlı örnekleme yöntemine göre seçilen 14 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmaya dâhil edilme kriterleri; araştırmaya katılmaya gönüllü olmak, ameliyathane hizmetleri bölümünde öğrenci olmak ve son sınıf (mezuniyeti yaklaşmış) olmaktır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür taranarak araştırmanın amacına göre hazırlanmış olan; "kişisel bilgi formu", "Covid 19'un eğitime etkisine yönelik görüşme formu" ve ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu ile öğrencilerin yaş, cinsiyet, medeni durumu, gelir durumu gibi sosyodemografik verileri incelenmiştir.

Covid 19'un eğitime etkisine yönelik görüşme formu yarı yapılandırılmış bir form olup bu formda ise öğrencilerin Covid 19 pandemisi sürecinde bölümleri ve eğitimleri ile ilgili görüşlerini ve mezuniyet sonrasına ilişkin duygu ve düşüncelerini daha iyi anlamak için sorular yer almaktadır. Görüşmede yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, araştırmacılar tarafından önceden sorulması planlanan soruları içeren görüşme formu hazırlanmıştır. Buna karşın, görüşmenin akışına bağlı olarak alt sorularda görüşme sırasında sorulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Görüşme soruları

Covid 19'un hayatınızı etkilediğini düşünüyor musunuz? Nasıl?

Teorik ve uygulama derslerinin uzaktan verilmesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Şu anki eğitiminizin mezuniyet sonrası mesleki yaşantınızı nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

Mezuniyet sonrasına yönelik ne gibi duygular yaşıyorsunuz?

Verilerin Toplanması

Görüşmeler ilk araştırmacı AÇB tarafından, örnekleme dâhil edilme kriterlerine uyan öğrencilerle online ortamda bireysel görüşme yöntemi ile yapılmış ve araştırmanın amacı, nasıl yapılacağı konusunda öğrencilere bilgi verilmiştir. Ses kayıt cihazı kullanılacağına dair bilgilendirme yapıldıktan sonra sözlü ve yazılı onamları alınarak görüşme için uygun gün ve saat belirlenmiştir. İlk yapılan görüşme ön görüşme olarak araştırmacılar tarafından incelenmiş olup görüşme soruları araştırmanın amacına uygun olacak şekilde her iki araştırmacı tarafından tekrar gözden geçirilmiştir. Daha sonra örnekleme alınacak görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacı görüşmelerden önce dijital platformda toplantıları

oluşturmuş, katılımcılarla mail olarak toplantı linki paylaşılmıştır. Görüşmeler yalnızca ses kayıtları ile tamamlanmış olup öğrencilerin görüntülerini içermemektedir. Araştırmada 14 öğrenci ile doyum noktasına ulaşılmış ve veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Görüşme süresi ortalama 23 dakika 31 saniyedir (min 16 dk-max: 44 dk 48 sn).

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada kişisel bilgi formuna ait veriler; sayı, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiksel yöntemler ile analiz edilmiştir. Görüşme formu ile elde edilen verilerin analizinde kalitatif araştırma yöntemlerinde kullanılan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde, veriler üzerinde derin bir anlayış kazanabilmek için transkriptler tekrar tekrar okunmuş, iki araştırmacı tarafından bağımsız bir şekilde kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen kodlar araştırılan fenomenle ilişkili olarak değerlendirilmiş ve kavramsal olarak benzer kodlar sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma sonrası temalar oluşturulmuştur (Cresswell, 2013). Araştırmacılar bir araya gelerek elde edilen temalar tartışılmıştır. Araştırmacılar tarafından bulguları en iyi karşılayan tematik açıklamalar üzerinde fikir birliği sağlanmıştır.

Verilerin Doğruluğu

Bu çalışmada geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak için inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik ilkelerinden yararlanılmıştır (Pandey & Patnaik, 2014). Bu amaçla iç geçerlilik için, katılımcılar ile yapılan görüşmelerle uzun süreli etkileşim sağlanmış, toplanan verilerin araştırma sorusuna yanıt verme yeterliliği bulgular kısmında açıkça sunulmuş, görüşmeler araştırmanın amacına uygun olacak şekilde ve doyum verdiği noktada sonlandırılarak derinlik odaklı veri toplama sağlanmıştır (Pandey & Patnaik, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2011). Dış geçerliliğin sağlanması için veriler ortaya çıkan temalara göre düzenlenerek, yorum katmadan ayrıntılı betimleme ile aktarılmış, katılımcılar araştırmanın amacına uygun olacak şekilde amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2011). İç güvenilirliği sağlamak için araştırmanın her aşamasında katılımcılara tutarlı davranılmış ve tüm görüşmelerde aynı ses kayıt cihazı ve görüşme formu kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Dış güvenilirliğin

sağlanmasında tüm veri toplama araçları, ses kayıtları, ham veriler, analiz sırasında oluşturulan kodlar ve temalar uzman tarafından incelenmiştir ve gerektiğinde kullanılmak üzere saklanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için ilgili üniversitenin İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan etik kurul izni (sayı: 36649, tarih:29.04.2021), Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulundan yazılı kurum izni ve araştırmaya katılan ameliyathane hizmetleri bölümü öğrencilerinden yazılı ve sözlü onam alınmıştır. Veri toplamada kullanılan ses kayıt cihazına yönelik öğrencilerden onam alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın örneklemini ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan mezun durumundaki 14 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin yaş ortalaması 21.07 ± 1.97 (min 19-max 26) olup, 11'i kadındır. Tüm öğrenciler Bekâr ve tümünün gelir durumu orta düzeydedir. Öğrencilerin akademik genel not ortalaması 3.10 ± 0.33 (min 2.55-max 3.61) olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Ameliyathane Hizmetleri Bölümü Öğrencilerinin Sosyodemografik Özellikleri

Öğrenci no	Yaş	Cinsiyet	Medeni durum	Gelir durumu	Genel not ortalaması
Ö1	20	Kadın	Bekâr	Orta	3,38
Ö2	24	Erkek	Bekâr	Orta	2,68
Ö3	20	Kadın	Bekâr	Orta	3,14
Ö4	21	Kadın	Bekâr	Orta	3,24

Ö5	21	Kadın	Bekâr	Orta	2,71
Ö6	21	Kadın	Bekâr	Orta	3,24
Ö7	20	Kadın	Bekâr	Orta	3,50
Ö8	19	Kadın	Bekâr	Orta	3,14
Ö9	21	Kadın	Bekâr	Orta	3,52
Ö10	19	Kadın	Bekâr	Orta	3,14
Ö11	26	Erkek	Bekâr	Orta	2,88
Ö12	20	Erkek	Bekâr	Orta	2,55
Ö13	20	Kadın	Bekâr	Orta	3,61
Ö14	23	Kadın	Bekâr	Orta	2,78

Araştırmaya katılan öğrencilerin 13'ü bölümünden memnun olduğunu, 10'u pandemi nedeniyle bölümünü değiştirmeyi düşünmediğini, tümü pandemi nedeniyle mesleği ile ilgili gelecek kaygısı yaşadığını ve 11'i uzaktan eğitim ile aldığı teori ve uygulama eğitiminin mezuniyet sonrası için yeterli olmayacağını belirtmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Pandemi Dönemi Ameliyathane Hizmetleri Bölümü İle İlgili Düşünceleri

Öğrenci no	Bölümden memnun olma durumu	Pandemide bölümünü değiştirmeyi düşünüyor mu?	Pandemi nedeniyle mesleği ile ilgili gelecek kaygısı var mı?	Uzaktan eğitimde aldığı eğitim mezuniyet sonrası için yeterli mi?
Ö1	Evet	Evet	Evet	Hayır
Ö2	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Ö3	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Ö4	Evet	Hayır	Evet	Evet
Ö5	Evet	Evet	Evet	Hayır
Ö6	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Ö7	Evet	Hayır	Evet	Evet
Ö8	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Ö9	Hayır	Evet	Evet	Hayır
Ö10	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Ö11	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Ö12	Evet	Evet	Evet	Hayır

Ö13	Evet	Hayır	Evet	Hayır
-----	------	-------	------	-------

Ö14	Evet	Hayır	Evet	Evet
-----	------	-------	------	------

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucu dört ana tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; (1) pandeminin yaşama etkisi, (2) pandemide uzaktan eğitimin olumlu yönü, (3) pandemide uzaktan eğitimin olumsuz yönü ve (4) pandemi mezunu olmak şeklindedir.

Ana Tema 1. Pandeminin Yaşama Etkisi

Bu tema altında ameliyathane hizmetleri bölümü öğrencileri, Covid-19 pandemisinin yaşantılarına olumlu ve olumsuz etkilerinden bahsetmişlerdir. Öğrencilerin tümü pandeminin hayatlarına olan olumsuz etkilerine vurgu yapmışlardır. Pandemi döneminde yaşamlarında en çok eğitim hayatının, sosyal hayatlarının, psikolojilerinin olumsuz etkilendiğini ve fiziksel sağlıklarının bozulduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin birçoğu pandemi döneminde karantina sürecinin sosyal hayatlarında sosyalleşmelerini engellediğini, arkadaşları ile buluşmalarının kısıtlandığını, evde asosyal bir yaşama maruz kaldıklarını, okula gidemedikleri için üniversite hayatı yaşayamadıklarını ve bu durumdan mutsuz olduklarını ifade etmiştir.

“(Pandemi etkiledi) asosyal hissettirdi tam anlamıyla böyle hissettirdi. Hiç dışarı çıkamadım buradaki arkadaşlarımla da çıkamadım. Mutsuzum.” (Ö3)

“Benim hayatımın daha çok sosyal kısmını etkiledi. Ben gezmeyi, yeni yerler görmeyi çok seviyordum ve ondan sonra (pandemi) işte dışarı çıkmamız baya azaldığı için o alanda etkilendim, sosyal hayatımız çok etkilendi virüsten dolayı dışarı çıkamadık, arkadaşlarımızla buluşamadık.”(Ö12)

Öğrencilerin bazıları psikolojik olarak pandemi döneminde hem kendilerinin hem de çevresindekilerin evde bunaldıklarını, depresyona girdiklerini, bir şeyler yapmak için motive olamadıklarını ve Covid-19 hastalığına yakalanma ya da hastalığı bulaştırma kaygısı ve korkusu yaşadıklarını söylemişlerdir.

“En çok psikolojik olarak etkilendim. Aileme bir şey olacak korkusu beni çok üzdü.” (Ö3)

“Herkes de bir psikolojik bunalım var buhran var. Sağlık durumunu etkiliyor ama sağlıktan daha çok psikolojik durumu daha çok etkiledi pandemi. Çünkü insanlar artık birbirlerine güvenemiyorlar, karşı karşıya gelip mesafeli de olsa sohbet edemiyorlar. Güven kaybı ve yalnız kalma korkusuna neden oldu.” (Ö7)

“Ben biraz sosyal bir insandım o yüzden şuan yaklaşık bir yılı aşkın zamandır evde olmak gerek derslere gerekse diğer şeylere uzaktan eşlik etmek psikolojimi çok kötü etkiledi. Birçok kez çökme ve bunalım seviyesine girdim. Çok kötü geçirdim o günleri diyebilirim birkaç kez.” (Ö11)

“Spor yapmak istedik salonlar kapandı. Sürekli evde kaldık, evde de kitap okuyalım kendimi geliştireyim dedim ama ona da yani heves bulamadım çok istedim yapıyordum da ama bir yerden sonra oda bitti. Motivasyonum düştü. Hayatım dizi ve film olarak geçiyor artık.” (Ö12)

“Ruhsal ve psikolojik olarak kötü hissettim. Canım çok sıkıldı. Hiçbir aktivite olmadığı için sürekli oturduğum için kafamda düşünceler kurmaya başladım, psikolojik açıdan olumsuz etkilendim.” (Ö13)

Öğrencilerden üçü evde oldukları süreçte çok kilo aldıklarını, yaşadıkları stres nedeniyle fiziksel sağlıklarının olumsuz etkilendiğini, uyku sorunlarını yaşadıklarını belirtmişlerdir.

“...Fiziksel olarak çok etkilendim çünkü çok hareketsiz bir yaşam sürüyorum. Çok fazla kilo aldım. Yedi kilo birden aldım her türlü çok etkilendim açıkçası.” (Ö3)

“Fiziksel olarak çok büyük etkileri oldu. Yüzüm sivilcelendi. Stresten cilt problemlerim çıktı ondan sonra geceleri uyuyamıyorum hani sürekli ne yapacağım ne edeceğim diye düşünüyorum.” (Ö8).

Öğrencilerin tümü pandeminin en çok eğitim hayatını etkilediğini ifade etmiştir. Üniversite öğrencisi olarak üniversite ortamını ve öğrenci olma duygusunu yaşayamamaktan, arkadaşları ile anı biriktirememiş olmaktan dolayı mutsuz olduklarını ifade etmişlerdir.

“Sınıf ortamında değildim, arkadaşlarımdan uzaktım yani üniversite hayatı yaşayamadım. Çünkü iki yıllık okuyan bir öğrenciydim. Sadece iki yıl eğitim sürem var ve bunu yaşayamadım. Pandemi nedeni ile öğrenciliğimi yaşayamadım. Bir üniversite hayatı yaşayamadım bu yönden mesela çok etkilendim şuan mezun olacağız hazırında ve elimde arkadaşlarıma dair hiç bir şey yok, anılarımız yok

mesela bu yüzden çok etkilendim tabi ki eğitim süresinde de etkilendim ama bu çok etkiledi.” (Ö4)

Pandemi döneminde çok az öğrenci yaşamında olumlu kazanımlar sağladığını belirtmiştir. Bir öğrenci pandemi döneminde evde olmanın kendini geliştirmek için zaman yarattığını ifade etmiştir.

“Benim için kendimi daha fazla geliştirmeye zaman bulabildim. Okulda daha uzun sürüyor dersler. Okulda mesela altı saatlik dersler burada bir saatte bitebiliyor. Kendimi geliştirmeye daha fazla vakit ayırdım o anlamda iyi oldu ama eksileri artularından daha fazla” (Ö10)

Ana Tema 2: Pandemide Uzaktan Eğitimin Olumlu Yönü

Bu tema altında ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrenciler Covid-19 pandemisi nedeniyle uzaktan eğitimin eğitim hayatı üzerindeki olumlu yönlerinden bahsetmişlerdir. Öğrencilerden bazıları pandemi döneminde sabah erken kalkıp okula gitmek zorunda olmamanın, uzaktan eğitimle verilen derslerin kaydediliyor olmasının ve dersi anlayana kadar daha sonra tekrar etme olanağı olmasının, öğrenmesini kolaylaştırdığını belirtmiştir. Bir öğrenci pandemi sürecinin akademik genel ortalamasını yükseltmek için bir fırsat olduğunu belirtmiştir. Bir öğrenci ise uzaktan eğitimle verilen dersleri daha dikkatli dinleyebildiğini ve sanki hocası ile birebir ders işliyor gibi hissettiğini ifade etmiştir.

“Uzaktan eğitimde daha dikkatli dersi dinlediğimi fark ettim çünkü sınıf ortamında diyelim ki 70 kişiye 30'u dersi dinliyorsa 40'ı dinlemiyor ya da bir şekilde dikkat dağılıyor ya da arka sırada oturuyorsun, duymuyorsun ya da hocanın her dediğini o anda anlayamayabiliyorsun. Ama uzaktan eğitimde tekrar dinleme hakkımız vardı. Ya da o an hocayı birebir dinlediğim için dediğini daha iyi anladığımı düşünüyorum. Sanki birebir ders işliyormuşum gibi. Aslında çok fazla kişiye ders anlatıyor ama sadece bana anlatıyormuş gibi. O yüzden daha odaklı daha aklımda kalıcı oldu. Ama sınıf ortamında daha dikkatim dağılıyordu. Yani 10 tane anlatıyorsa 5'ini hatırlıyorum, uzaktan eğitimde ise 8'ini hatırlıyorum.” (Ö4)

“Uzaktan eğitimin şu yönde bir yararı var. Dersler sisteme kaydediliyor. Bu yüzden bir dersi anlayana kadar 3,5,10 defa dinleme şansımız var. Yüz yüze de bu

olmuyordu. Ama bu şekilde istediğimiz kadar izleyebiliyoruz bu çok faydalıydı.”
(Ö11)

Bir öğrenci ise uzaktan eğitim ile yapılan derslere daha iyi hazırlandığını ve sınavlara örgün eğitime göre daha rahat girdiğini ifade etmiştir.

“(uzaktan eğitimle) daha rahat derslere hazırlanıyorum. Sabah kalmak okula gitme sıkıntısı yok. Ya da sınavlara daha rahat giriyorum. 60 kişinin olduğu bir sınıfta daha sıkıntılı stresli giriyordum sınava. Ama burada tek başımayım daha rahat oluyor sınavlar.” (Ö7)

Ana Tema 3: Pandemide Uzaktan Eğitimin Olumsuz Yönleri

Bu tema altında ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrenciler, Covid-19 pandemisi nedeniyle aldıkları uzaktan eğitimin kendi eğitim ve meslek hayatına yönelik olumsuz yönlerinden bahsetmişler ve yüz yüze eğitimi istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazıları uzaktan eğitim ile verilen teorik bilginin kısmen yeterli geldiğini ifade ettiyse de tümü uygulamalı bir alan olan bölümlerinde, uygulamalı derslerin uzaktan eğitimle yapılmış olmasını, mesleği öğrenmekte yeterli bulmadığını ifade etmiştir.

“..Bizim bölümümüz uygulama ağırlıklı bir bölüm. Uygulaması olması gereken bir bölüm ve biz pandemiden dolayı bu uygulamaları yapamıyoruz şu an. Eğitim öğretim hayatımızı büyük bir eksikle tamamlayacağız maalesef. Ve iş hayatında da tabi ki olumsuz olacak.”(Ö6)

“... evet öğrenebildiğim noktalar var ama öğrenemediğim noktalarda var. Her şey teorikte gördüğümüz kadar değil asıl mesleğimiz uygulama ile başlıyor. Mesleği uygulama ile pekiştiriyoruz öğreniyoruz. Mesela en basitinden cerrahi setlerin içerisinde birbirine benzeyen bir sürü alet var bunların sadece fotoğraflarını gördük biz. Uygulama olsaydı aletleri elimize alarak aralarındaki farkı ayırt edebilecek şekilde öğrenebilecektik. Kitapta yazıldığı gibi değil her şey. Bence bu anlamda çok yetersiz kaldık. Damar yolu açmak mesela bunu sadece teorik biliyoruz ya da sütur atmak. Hiçbir pratikliğimiz yok ve bu durum tamamen kendimi yetersiz hissetmeme neden oluyor.” (Ö2)

Öğrenciler, mesleki gelişim ve uygulama alanında, kendini bilgi ve beceri olarak yeterli hissetme açısından pandemi döneminin eğitim hayatını olumsuz etkilediğini ve mutsuz olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitimle aldıkları

uygulama derslerinin yeterli olmadığını düşündükleri için mezuniyet sonrası ile ilgili stres ve mesleki özgüven eksikliği yaşadıklarını belirtmişlerdir.

“..(mezuniyet sonrası) hiç içinde bulunmadığım bir ortama gideceğim. Kendime güven pek yok açıkçası. Ya karıştırırsam ya yapamazsam hep bu tarz düşünceler nedeni ile stres yaşıyorum. Örgün eğitim olsaydı bunları bir şekilde yenerdim. Yani önümde daha çok örnek olacaktı. Bir sürü hemşire ya da cerrahla çalışma şansım olacaktı. Gözleme yönelik daha çok şansım olacaktı. Bu nedenle kendimi çok yetersiz hissediyorum ve olumsuz fark yaratacağımı düşünüyorum.” (Ö1)

“Kendi açımdan konuşacak olursam kendimi yetersiz hissediyorum bu meslek ile ilgili. Çünkü hiçbir şekilde alan görmedik sadece online eğitim aldık online olarak gördüklerimiz var sadece teorik aldık. Pek etkili olduğunu düşünmüyorum bir yere kadar çaba gösterdim ama sadece bu durumun yeterli olduğunu düşünmüyorum.” (Ö2)

“Özgüven eksikliğim çok olur. Sektöre girince nelerle karşılaşacağımı bilmiyorum. Tamamen eğitim hayatı ile meşguldüm bilgiyi öğrenmekti amacım şimdi onu kullanmam gerekiyor. Nasıl kullanacağım? Teorik olarak biliyorum ama biz iş bazlı bakıyoruz ameliyathanede. Hasta olacak, doktor olacak, hemşire olacak. Hiç iletişime geçmediğim bir grup. O yüzden bocalarım. Özgüvensizlik yaşayacağım kesin, çünkü hiç bilmiyorum hiç yapmadık. Bu yüzden güvenim yok..” (Ö14)

“Kendimi yetersiz hissettiğim ve çok kaygılı olduğum bir duygu çünkü ne olacağını bilmiyorsun mesela ne biliyim yani staj gerçekten çok önemliymiş. Staj görsem çok kendime güvenirdim. Ama şimdi kendime hiç güvenmiyorum hastanede tamam öğrenebilirim ama hastane ortamı birazda bana kurtlar sofrası gibi gelmişti o zaman o yüzden bilmiyorum birazda kendime tedirgin oluyorum yani güvenemiyorum ne olacak.” (Ö4)

Bir öğrenci ise uygulama yetersizliğine vurgu yaparak ve uzaktan eğitimde aldığı bilgileri ezberlediğini, sınava ezber yaparak girdiğini ve konuları öğrenemediğini belirtmiştir.

“Görerek öğrenmek çok farklı bir şey şu an bir sınava giriyorum ve orda ful ezber yapıyorum. Şu an cerrahi el yıkamayı bilmiyorum mesela ama o kâğıtta yazan şey sadece benim ezberimde ama onu uygulayamıyorum. Ve bu yüzden eksik olduğumu düşünüyorum çok fazla her konuda.”(Ö3)

Öğrencilerden birkaçı uzaktan eğitim sisteminde bir değerlendirme yöntemi olan ödevleri hazırlamakta zorlandıklarını, ödev hazırlamaya çok vakit ayırdıkları için derslerin

genelini öğrenemediklerini, sınavlarda sorun yaşadıkları için istedikleri başarıyı elde edemediklerini ve bu yüzden mutsuz ve stresli olduklarını ifade etmişlerdir.

“En çok ödev hazırlamada zorlandım. Ve ödev hazırladığım için de dersi çok öğrenemedim. Şimdi bir sınava yönelik çalışmak var bir de tek bir konuyu ödev yapmak var. Hem zorlandım hem de dersten yeterli olamadım.” (Ö1)

Uzaktan eğitimin olumsuz yanı olarak öğrencilerden bazıları; sürekli evde olmanın verdiği rahatlıkla gece geç yatma, ders saatinde uyanamama gibi nedenlerle okul disiplinini sağlayamadığından ve derslere düzenli katılmadığından, bazı öğrencilerde derslere ve sınavlara katılmalarını zorlaştıran internet erişimi sorunlarından ve sınavlarda öğrencilere farklı soruların denk gelmesinden dolayı adil bir sınav sistemi olmadığından bahsetmiştir.

“Ayrıca uzaktan eğitimde isterse istemez internet, cihaz sorunlarından dolayı derse girmede de sorun yaşadığım durumlar oluyor ve bunların hepsi daha fazla kaygı daha fazla stres olarak bana geri dönüyor.” (Ö11)

“Sınavlarda çok eşitlik olduğunu düşünmüyorum. Mesela (yüz yüze eğitimde) sınav hazırlandığında sınav kağıdı oluyor, eşit oluyor, herkese eşit düzeyde sorular geliyor yani uzaktan eğitimde bir soru havuzu oluyor ve sorular rastgele geliyor. Bazı sayısal derslerimiz olabiliyor ve biraz zorlayıcı klasik sınavlarımız olabiliyor. O sorular eşit gelmediği için çok eşit olduğunu düşünmüyorum.” (Ö10)

Öğrencilerden biri uzaktan eğitimle aldığı uygulamanın yeterli olmamasından dolayı bilgi eksikliği ile mezun olacağını düşündüğü için, mesleki çalışma ortamında daha tecrübeli çalışanlar tarafından ezileceğini düşündüğünü ve kendini yetersiz hissettiğini ifade etmiştir.

“İnsan özgüvenini bilgi ve deneyimle sağlar. Öyle bir durumda, ortama denk geldiğin zaman seni belli konularda ezmeye çalışan ya ada üste çıkmaya çalışan insanlar olduğunda onu gördüğünüz eğitim bilgi ve deneyimle hani biraz daha hafifletebilirdim. Ama şu anda öyle bir durum olabilmesi benim açımdan çok fazla mümkün değil... İşe girebilirsek ezeceklerini düşünüyorum.” (Ö2)

Ana Tema 4: Pandemi Mezunu Olmak

Öğrencilerin birçoğu kendilerini “pandemi mezunu” olarak tanımlamış ve mezuniyet sonrasına yönelik bu şekilde tanımlanmalarından dolayı mutsuz olduklarını belirtmişlerdir. Pandemi mezunu olmanın, uygulama yetersizliği nedeniyle mezuniyet sonrasında iş yaşamlarında özellikle özel hastaneler tarafından “pandemi mezunları yetersizdir” diye damgalanacaklarını, kpss atamasının devlet kurumlarında az olması nedeniyle mezuniyet sonrası iş bulmada zorluk yaşayacaklarını bu yüzden stresli olduklarını belirtmişlerdir. Mezuniyet sonrasında iş bulma kaygısı yaşayan bazı öğrenciler mezuniyet sonrası başka bir bölüm okumayı düşünerek bu durumla baş ettiklerini ifade etmişlerdir.

“Pandemi mezunu olarak beni işe almazlarsa çok üzülürüm. Tekrar bir üniversite okumayı düşünürüm ama beni işe almasalar onları da haklı bulurum çünkü bende bir hastanede görevli olsam bende staj yapmamış birini ya da yetersiz olan birini ben de istemem. Ama kendimi tabi ki çok kötü hissedirim ve kendimi yetersiz hissedirim onların da beni yetersiz hissettiklerini fark etmiş olurum.” (Ö4).

“Yetersizlik duyuyorum çünkü mesela hastaneye girdim çalıştım, dersler hep çevrimiçiydi (online) ya da mesela hastanelerin online sistemde eğitim almış öğrencileri almak istemiyoruz deme ihtimali de var.” (Ö5).

“Özel hastanelerin çoğu pandemiden önce mezun olma şartı getirdi... Pandemi öncesi mezun olacaklarını söyleyen özel hastaneler bizi pek almıyorlar. Olan hemşireleri eğitimden geçirerek kullanmaya devam ediyorlardı, devlette de aynı şekilde devam ediyor şu an.” (Ö6)

Pandemi mezunu olarak öğrencilerden bazıları yaşayacağı uygulama yetersizliklerine yönelik, bir takım yaz stajı uygulamaları ya da işe başladıklarında kurumlar tarafından kısa eğitimler verilmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır.

“Temennim şu yönde, bu pandemi sürecine denk gelen öğrencilerin mezun olmadan önce bir iki hafta da olsa, çünkü yaz stajı da yapamadık dönem stajlarımız da olmadı yani, minimum da olsa hastanelere yerleştirilip staj adı altında eğitim verilmesi sağlık okuyan öğrenciler açısından daha verimli bir eğitim sistemi olur.” (Ö2).

“Ben KPSS sınavına girdim, puanım pek iç acıcı değil yani kötü bir puan almadım ama atanmaya yetmez bence. Devlet olunca ben şey düşündüm acaba bir eğitime tabi mi tutarlar bizi. Bilmiyorum çevremde atanan hastanede çalışan kimse yok ama biz pandemiye uygulamazsınız mezun olduğumuz için belki sağlık bakanlığı bu

tarz bir eğitim yapar mı? Yaparsa kendimi iyi hissederim, özgüvenim yerine gelir. Yapmazsa bizi hataya sürükler bu belli bir şey. İş yükünü arttırır orda ki insanların çünkü sürekli onlara bir şey sorarız.” (Ö10).

Öğrencilerin büyük çoğunluğu pandemi mezunu olarak mezuniyet töreni yapılmayacak olmasından dolayı mutsuz olduklarını belirtmişlerdir.

“Bunu hep hayal etmiştim, böyle bir töreni hep istemiştim, annemle babamla gideyim, o yüzden üzüleceğim diye düşünüyorum. Sadece kâğıdı, diplomayı alıp gelmek beni üzecek. Hep hayal etmiştim, o yüzden üzüleceğim. Diploma almaya geldiğimde daha çok üzüleceğim.” (Ö4)

TARTIŞMA

Bu araştırmada ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecinin eğitim hayatına yönelik etkileri ve mezuniyet sonrası mesleki yaşantılarına yönelik görüşleri alınmış ve dört ana temaya ulaşılmıştır. Bu temalar, *pandeminin yaşama etkisi, pandemide uzaktan eğitimin olumlu yönü, pandemide uzaktan eğitimin olumsuz yönü ve pandemi mezunu olmak* şeklindedir.

Araştırmada, Covid-19 pandemisinin ameliyathane hizmetleri bölümü öğrencilerinin yaşantılarının sosyal, psikolojik, fiziksel sağlık ve eğitim boyutlarını olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu araştırmada öğrencilerin pandemide asosyal bir yaşama maruz kaldıkları ve kilo aldıkları, üniversite hayatı yaşayamadıkları için mutsuz oldukları, evde motivasyon azlığı, bunalma ve depresyon yaşadıkları, Covid-19 virüsünü kapma ve bulaştırma kaygısı ve korkusu yaşadıkları belirlenmiştir. Literatürde ameliyathane hizmetleri bölümü öğrencileri ile benzer araştırma sonuçlarına ulaşılamamıştır. Covid-19 pandemisinin toplumdaki tüm bireylerin ve aynı zamanda geleceğin sağlık hizmetinde önemli yeri olan üniversite öğrencilerinin de sosyal yaşamını, psikolojik ve fiziksel sağlıklarını hem olumlu hem de olumsuz etkilediği görülmektedir (Bulguroğlu, Bulguroğlu ve Özaslan, 2021; Dilmen Bayar, Yaşar Can, Erten ve Ekmen, 2020; Yanık ve Yeşilçınar, 2021). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada bu araştırma sonucuna benzer şekilde, pandemide öğrencilerin fiziksel aktivite düzeyinin çok düşük olduğu, depresyona yatkınlıklarının arttığı belirlenmiştir (Bulguroğlu ve ark., 2021). Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada da öğrencilerin pandemide ruhsal

olarak olumsuz etkilendiği, orta düzey stres ve depresyon belirtileri yaşadıkları belirlenmiştir (Dilmen Bayar ve ark., 2020). Asosyal yaşam ve düşük fiziksel aktivite, obezite ve ruhsal sağlık sorunlarını beraberinde getirmekte ve bu durum ruhsal ve fiziksel sağlık sorunları arasında bir kısır döngüye neden olmaktadır (Bulguroğlu ve ark., 2021). Pandemi gibi doğal felaket durumlarında öğrencilerin fiziksel sağlıklarının geliştirilmesi, ruhsal sağlıklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik girişimlerin yapılması oldukça önemlidir.

Bu araştırmada öğrenciler pandemi sürecinde aldıkları uzaktan eğitimin eğitim hayatları üzerinde olumlu etkilerinden bahsetmişlerdir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sayesinde derslere daha iyi hazırlandıkları, online ortamda sınava daha rahat girdikleri, sabah erken kalmak zorunda olmadıkları için mutlu oldukları, uzaktan eğitimle verilen dersleri tekrar etme olanağı olmasının öğrenmelerini kolaylaştırdığı ve akademik notlarını yükseltebildikleri belirlenmiştir. Literatürde ameliyathane hizmetleri bölümü öğrencileri ile yapılan benzer çalışmaya rastlanmamış olup diğer bölümlerde okuyan öğrenciler ile yapılan çalışma sonuçları araştırmanın sonucu ile paraleldir (Afşar ve Büyükdoğan, 2020; Öz Ceviz, Tektas, Basmacı ve Tektas, 2020a). Benzer bir çalışmada uzaktan eğitimden üniversite öğrencilerinin en çok memnun oldukları durum sırasıyla, dersleri tekrar izleme imkânının olması ve okula gitmiyor olmak olarak belirlenmiştir (Öz Ceviz ve ark., 2020a). Hindistan’da yapılan bir çalışmada öğrenciler uzaktan eğitimde ders videolarını tekrar izleyebilmelerini ve istedikleri gibi not alabiliyor olmalarını uzaktan eğitimin olumlu yanı olarak belirtmişlerdir (Mishra ve ark., 2020). Endonezya’da yapılan bir çalışmada öğrenciler sadece okulda değil, evden ya da istedikleri yerden derse girebilmelerini uzaktan eğitimin olumlu yanı olarak belirtmişlerdir (Fatoni ve ark., 2020). Türkiye’de üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da benzer şekilde, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde zamanlarını daha iyi kullanabildikleri belirlenmiştir (Afşar ve Büyükdoğan, 2020). Meslek yüksekokulu öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin derslerin ve ders eklerinin sisteme yüklenmesinden memnun oldukları belirlenmiştir (Terzi ve ark., 2020).

Araştırmaya katılan öğrencilerin pandemi sürecinde aldıkları uzaktan eğitimin, eğitim hayatlarını olumsuz etkilediğine yönelik görüşleri olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitim ile aldıkları teorik eğitimi kısmen yeterli buldukları fakat uygulama eğitimini yeterli bulmadıkları, mesleki bilgi ve yeterliliği kazanamadıklarını düşündükleri, uzaktan eğitimle verilen derslere düzenli katılmadıkları, ödev hazırlamakta zorlandıkları, yüz yüze eğitimi istedikleri, derslere ve sınavlara katılmalarını zorlaştıran internet erişimi sorunları yaşadıkları belirlenmiştir. Üniversite öğrencileri ile yapılan benzer çalışmalarda da sonuçlar bu bulgular ile paraleldir (Afşar ve Büyükdoğan, 2020; Altuntaş Yılmaz, 2020; Coman, Țiru, Meseşan-Schmitz, Stanciu, ve Bularca, 2020; Genç, Engin ve Yardım, 2020; Keskin ve Özer Kaya, 2020; Öz Ceviz ve ark., 2020a). Türkiye’de yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitimden en memnun olmadıkları durumun ödev yapmak olduğu, öğrencilerin uzaktan eğitimde verilen ödevlerin zor olmasından ve ödev yaparken çok zaman harcamaktan memnun olmadığı belirlenmiştir (Öz Ceviz ve ark., 2020a). Türkiye’deki lisansüstü öğrencilerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin incelendiği bir çalışmada öğrenciler, artan ödev yükünü ve internet kaynaklı yaşanan sorunları, uzaktan eğitimin olumsuz yönü olarak belirtmişlerdir (Genç ve ark., 2020). Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmanın sonucunda öğrenciler en çok teknik sorunlar yaşamayı, sosyal ortamdan uzaklaşmış olmayı ve her zaman internet erişiminin olmamasını uzaktan eğitimin olumsuz yönü olarak tanımlamışlardır (Afşar ve Büyükdoğan, 2020). Benzer şekilde fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencileri ile yapılan bir çalışmanın sonucunda da öğrencilerin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitimle verilen uygulamalı ve teorik derslerin verimliliğini düşük buldukları ve öğrencilerin %90’ının yüz yüze eğitimi tercih ettiği saptanmıştır (Altuntaş Yılmaz, 2020). Covid-19 pandemi sürecinde Türkiye’deki üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışının incelendiği bir çalışmada öğrencilerin genel olarak uzaktan eğitim yerine yüz yüze eğitimi istedikleri, dersleri daha çok akıllı telefonlar ile takip ettikleri için zorluk yaşadıkları belirlenmiştir (Öz Ceviz ve ark., 2020a). Endonezya’da yapılan bir çalışmada öğrencilerin evde uzaktan eğitimle öğrenmekten bunaldıkları, uzaktan eğitim için internet satın almaktan dolayı ailelerin maddi zorluk yaşadığı ve bu durumun öğrencilerde kaygı yarattığı, çok fazla

ödev nedeniyle psikolojik olarak olumsuz etkilendikleri ve uzaktan eğitimin etkili olmadığı saptanmıştır (Irawan, Dwisona ve Lestari, 2020). Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmanın sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitimde evde ders çalışma motivasyonlarının azaldığı, evde internet bağlantısı sorunu yaşadıkları, eğitimin eksik kaldığını düşündükleri, pratik uygulama yapamamanın eksikliğini ve sınavlarla ilgili kaygı yaşadıkları saptanmıştır (Karagöz, Ağadayı ve Başer, 2020). Romanya’da uzaktan eğitime yönelik öğrencilerin görüşlerinin alındığı bir çalışmada uzaktan eğitimin olumsuz yanının daha fazla olduğu, öğrencilerin bu yolla bilgiyi öğrenmede, online derslere odaklanmada ve ders çalışmada zorluk yaşadığı, teknik problemler yaşadıkları için öğrenme motivasyonlarının azaldığı saptanmıştır (Coman ve ark., 2020). Pakistan’da yapılan bir çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğu, geleneksel sınıf sosyalleşmesinin olmamasını ve uzaktan eğitimde internete erişemedikleri için yeterli öğrenmeyi sağlayamamalarını uzaktan eğitimin olumsuz yönleri olarak tanımlamışlardır (Adnan ve Anwar, 2020). Endonezya’da yapılan bir çalışmada öğrenciler uzaktan eğitimin olumsuz yanı olarak internet erişim sorunu yaşadıkları zaman derslere giremediklerini ve bu nedenle derse dikkat ve konsantre olmalarının azaldığını belirtmişlerdir. Aynı çalışmada öğrenciler uygulama eğitimlerinin yüz yüze olacak şekilde yapılmasını önermişlerdir (Fatoni ve ark., 2020). Meslek yüksekokulu öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin uygulamalı dersleri uygulama alanında yüz yüze daha iyi öğrendikleri, örgün eğitimde derse daha iyi odaklandıkları, yüz yüze eğitimin mesleki uygulama yeterliliği için daha verimli olduğu bulunmuştur (Terzi ve ark., 2020). Uygulamalı dersleri bulunan hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da benzer şekilde uzaktan eğitimin öğrencilerin öğrenme süreçlerini olumsuz yönde etkilediği ve uygulamalı dersleri öğrenmede yeterli olmadığı belirlenmiştir (Çelik Eren ve ark., 2021).

Bu çalışmanın sonucunda öğrenciler kendilerini pandemi mezunu olarak etiketlemişlerdir. Bu nedenle, mezuniyet sonrası yaşamlarında, hastanelerde iş bulmada zorluk yaşayacaklarını düşündükleri ve iş bulma kaygısı yaşadıkları belirlenmiştir. Üniversitelerde ki teorik ve uygulamayı kapsayan eğitim, öğrencilerin kariyer planlaması yapma ve mezuniyet sonrası iyi bir iş bulmak için mesleki bilgi ve becerilerini kazandıkları önemli bir süreçtir (Öz Ceviz ve ark., 2020b). Özellikle insan sağlığı ile

uğraşan ve beceri geliştirmede uygulamanın alınan eğitimde oldukça önemli bir yeri olan ameliyathane hizmetleri bölümünde, pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitimin önemli olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda uzaktan eğitim süreci, öğrencilerin mesleki gelişim açısından kendilerini yetersiz hissetmelerine ve mesleklerine yönelik iş bulamama kaygısı yaşamalarına neden olmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada pandemi nedeniyle görüşmelerin yüz yüze yapılamaması, online ortamda yapılmış olması ve çalışmaya katılan gönüllü öğrencilerin verdikleri cevaplarla sınırlı olması nedeniyle genellenememesi araştırmanın sınırlılığdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilerden kadın öğrencilerin erkeklere göre fazla sayıda olmasıdır.

SONUÇ

Bu araştırmanın sonucunda ameliyathane hizmetleri bölümünde okuyan öğrencilerin Covid-19 pandemisinden sosyal, psikolojik boyutlarda ve eğitim hayatları açısından olumsuz etkilendiği belirlenmiştir. Pandemi dönemi verilen uzaktan eğitimde teori ve özellikle uygulamalı derslerden yeterli verimi alamadıkları, mesleki olarak bilgi ve beceriyi kazanamadıkları, bu nedenle özgüven eksikliği yaşadıkları ve iş bulma kaygısını yoğun yaşadıkları belirlenmiştir. Bu doğrultuda, pandemi döneminde sağlık alanında öğrenim gören ve mezun olan öğrencilere, iş hayatına başlamadan önce mesleki bilgi ve becerilerini geliştirebilecekleri uygulama ortamlarının sağlanması ve ayrıca gelecekte öğrencilerin mesleki becerilerini geliştirmeye yönelik uzaktan eğitimle verilecek uygulamalı derslere yönelik alternatif yöntemlerin bulunması oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

- Adnan, M., & Anwar, K. (2020). Online learning amid the COVID-19 pandemic: Students' perspectives. *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2(1), 45–51. <https://doi.org/10.46627/silet.v1i3.46>
- Afşar, B., & Büyükdoğan, B. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde İİBF ve SBBF öğrencilerinin uzaktan eğitim hakkındaki değerlendirmeleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 161–182.
- Akın Korhan, E., Uzelli Yılmaz, D., Ceylan, B., Akbıyık, A., & Tokem, Y. (2018). Hemşirelikte psikomotor becerilerin öğretiminde senaryo temelli öğrenme: bir deneyim paylaşımı. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(3), 11–16. Retrieved from http://dergipark.gov.tr/ikcusbfd/issue/41014/496384#article_cite
- Altuntaş Yılmaz, N. (2020). Yükseköğretim kurumlarında COVID-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim durumu hakkında öğrencilerin tutumunun tartışılması: fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 15–20.
- Arpaci, I., Karataş, K., & Baloğlu, M. (2020). The development and initial tests for the psychometric properties of the COVID-19 Phobia Scale (C19P-S). *Personality and Individual Differences*, 164(May), 110108. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110108>
- Bradshaw, C., Atkinson, S., & Doody, O. (2017). Employing a qualitative description approach in health care research. *Global Qualitative Nursing Research*, 4, 1–8. <https://doi.org/10.1177/2333393617742282>
- Bulguroğlu, H. İ., Bulguroğlu, M., & Özaslan, A. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite, yaşam kalitesi ve depresyon seviyelerinin incelenmesi. *Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon*, 12(2), 306–311. Retrieved from <https://doi.org/10.31067/acusaglik.852175>
- Çelik Eren, D., Korkmaz, M., Öz Yıldırım, Ö., & Aydın Avcı, İ. (2021). COVID-19

- pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutum ve memnuniyet düzeyleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24(2), 246–254. <https://doi.org/10.17049/ataunihem.862820>
- Çevik, V. A., & Öneren, M. (2019). Ön Lisans öğrencilerinin iş bulma endişeleri ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *ETÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ETÜSBED)*, 8, 1–12.
- Coman, C., Țîru, L. G., Meseşan-Schmitz, L., Stanciu, C., & Bularca, M. C. (2020). Online teaching and learning in higher education during the coronavirus pandemic: Students' perspective. *Sustainability (Switzerland)*, 12(24), 1–22. <https://doi.org/10.3390/su122410367>
- Cresswell. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. (B. M & S. B. Demir, Eds.) (3rd ed). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dilmen Bayar, B., Yaşar Can, S., Erten, M., & Ekmen, M. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin depresyon ve stres düzeylerinin belirlenmesi. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(1), 12–25.
- Durmaz Edeer, A., & Dicle, A. (2015). Hemşirelik eğitiminde simülasyon kullanımı ve simülasyon tipleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(2), 121–125. <https://doi.org/10.5222/head.2015.121>
- Fatoni, Arifiati, N., Nurkhayati, E., Nurdiawati, E., Fidziah, Pamungkas, G., ... Azizi, E. (2020). University students online learning system during Covid-19 pandemic: Advantages, constraints and solutions. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11(7), 570–576. <https://doi.org/10.31838/srp.2020.7.81>
- Genç, S. Z., Engin, G., & Yardım, T. (2020). Pandemi (Covid-19) sürecindeki uzakta eğitim uygulamalarına ilişkin lisansüstü öğrenci görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 134–158. <https://doi.org/10.33418/ataunikkefd.782142>
- Hui, D. S., Azhar, E. I., Madani, T. A., Ntoumi, F., Kock, R., Dar, O., ... Petersen, E. (2020). The continuing 2019-nCoV epidemic threat of novel coronaviruses to global

- health — The latest 2019 novel coronavirus outbreak in Wuhan, China The. *International Journal of Infectious Diseases*, 91(January), 264–266.
- Irawan, A. W., Dwisona, & Lestari, M. (2020). Psychological impacts of students on online learning during the pandemic COVID-19. *KONSELI : Jurnal Bimbingan Dan Konseling (E-Journal)*, 7(1), 53–60. <https://doi.org/10.24042/kons.v7i1.6389>
- Karagöz, N., Ağadayı, E., & Başer, D. A. (2020). Bir tıp fakültesi öğrencilerinin pandemide uzaktan eğitim ile ilgili davranışları ve sorunları pandemi sürecinde tıp eğitimi. *The Journal of Turkish Family Physician*, 11(4), 149–158. <https://doi.org/10.15511/tjtfp.20.00449>
- Keskin Kızıltepe, S., & Kurtgöz, A. (2020). Henmşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13((74-8)), 558–566. <https://doi.org/10.17719/jisr.11213>
- Keskin, M., & Özer Kaya, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59–67. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ikcusbfd/issue/55773/754174%0Ahttps://dergipark.org.tr/en/pub/ikcusbfd/issue/55773/754174>
- Mishra, L., Gupta, T., & Shree, A. (2020). Online teaching-learning in higher education during lockdown period of COVID-19 pandemic. *International Journal of Educational Research Open*, 1(September), 100012. <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2020.100012>
- Öz Ceviz, N., Tektas, N., Basmacı, G., & Tektas, M. (2020). Covid-19 Pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışı: Türkiye örneği. *Ulakbilge*, 52(Kasım), 1322–1335. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-08-54-06>
- Öz Ceviz, N., Tektaş, N., Basmacı, G., & Tektaş, M. (2020). Covid 19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(2), 312–329.

- Öztürk, A. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde bilişim teknolojileri bağımlılığı. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 195–219.
- Öztürk, Ö., & Erbay, E. (2018). Üniversite mezunu kadınların işsizlik süreçlerinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(2), 125–148. <https://doi.org/10.17065/huniibf.289042>
- Pandey SC, Patnaik S (2014). Establishing reliability and validity in qualitative inquiry: a critical examination. *Jharkhand J Dev Manage Studies*, 12:5743–5753.
- Seçkin, Z., Elçi, A., & Doğan, O. (2020). COVID-19 Pandemi döneminde üniversite öğrencilerinin öğrenme sürecine ilişkin algılarına yönelik nitel bir araştırma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22(39), 187–205. Retrieved from <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=148197765&site=ehost-live>
- Terzi, D., Akalın, R. B., & Erdal, B. (2020). Covid-19 salgınının sağlık alanındaki öğrencilerin eğitimine etkisi: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu örneği. *Namık Kemal Tıp Dergisi*, 8(3), 279–287.
- Tong, A., Sainsbury, P., & Craig, J. (2007). Consolidated criterion for reporting qualitative research (COREQ): a 32- item checklist for interviews and focus group. *International Journal of Qualitative in Health Care*, 19(6), 349–357. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzm042>
- World Health Organization. (2020). *Q&A on coronaviruses (COVID-19)*. Retrieved from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses>
- Yanık, D., & Yeşilçınar, İ. (2021). COVID -19 pandemi sürecinde yaşanan sosyal izolasyonun hemşirelik öğrencileri üzerindeki etkileri: Niteliksel araştırma. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(2), 103–112.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (7th ed.). Ankara: Seçkin yayıncılık.